

293/83. sz. ügy

Françoise Gravier kontra Liège város

(a liège-i Tribunal de première instance előzetes döntéshozatal iránti kérelme)

„Megkülönböztetésmentesség: szakképzésbe való bejutás”

Az ítélet összefoglalása

1. *EGK-Szerződés — Alkalmazási terület — Szakképzés — Oktatásba történő bejutás — Szerződés rendelkezéseinek alkalmazhatósága (EGK-Szerződés, 128. cikk)*
2. *Közösségi jog — Elvek — Egyenlő bánásmód — Állampolgárságon alapuló megkülönböztetés — Tagállamban biztosított szakoktatás — Kizárólag más tagállamok állampolgáraitól megkövetelt beiratkozási díj vagy „minerval” — Tiltalom (EGK-Szerződés, 7. cikk)*
3. *Szociálpolitika — Közös szakképzési politika — Szakképzés — Fogalom — Képregényművészet oktatása — Magában foglalás (EGK-Szerződés, 128. cikk)*

1. Annak ellenére, hogy az oktatás szervezése és az oktatáspolitikai, mint olyan nem tartozik azokhoz a területekhez, amelyeket a Szerződés a közösségi intézmények hatáskörébe utal, az oktatási és szakmai képzési kurzusokba való bejutás és az azokon való részvétel, különösen, ha szakképzésről van szó, nem idegenek a közösségi jogtól. A Tanács által ezen a területen elfogadott különböző jogi aktusokból és programokból következik, hogy a Szerződés 128. cikkében említett közös szakképzési politika fokozatosan jön létre. Ez egyébként elengedhetetlen elemét képezi a Közösség tevékenységeinek, amelyek célkitűzései magukban foglalják, többek között, a személyek szabad mozgását, a munkaerő mobilitását és a munkavállalók életszínvonalának javítását. Következésképpen a szakoktatásba való bejutás feltételei a Szerződés alkalmazási körébe tartoznak.
2. Az olyan hallgatók számára, akik más tagállamok állampolgárai, a szakoktatásba való bejutás feltételeként egy hozzájárulás, beiratkozási díj vagy minerval előírása, míg ugyanilyen terhet nem írnak elő a saját hallgatók számára, a Szerződés 7. cikkével ellentétes állampolgárságon alapuló megkülönböztetésnek minősül.
3. Minden olyan oktatási forma, amely egy szakmához, mesterséghez, vagy egy meghatározott álláshoz szükséges képesítés megszerzésére készít fel, vagy amely az ilyen szakmák, mesterségek vagy állások gyakorlásához szükséges különleges képességet biztosítja a szakképzésbe tartozik, bármi is legyen a diákok vagy hallgatók

életkora és képzési szintje, akkor is, ha az oktatási program magában foglalja az általános oktatás egy részét. Következésképpen a szakképzés fogalma magában foglalja egy művészeti felsőoktatási intézmény által biztosított képregényművészet oktatását is.

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE
1985. február 13.¹

A 293/83. sz. ügyben,

a Bírósághoz a liège-i Tribunal de première instance által az EGK-Szerződés 177. cikke értelmében benyújtott, az e bíróság előtt

François Gravier

és

Liège város

között,

a belga állam és a Francia Közösség

részvételével,

folyamatban lévő eljárásban különösen az EGK-Szerződés 7. és 59. cikkeinek értelmezésére vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában

A BÍRÓSÁG,

tagjai: Mackenzie Stuart elnök, G. Bosco, O. Due és C. Kakouris tanácselnökök, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot és R. Joliet bírák,

főtanácsnok: Sir Gordon Slynn,
hivatalvezető: D. Louterman, tisztviselő,

*

meghozta a következő

---

¹ Az eljárás nyelve: francia.

* figyelembe véve a benyújtott írásbeli észrevételeket:

— a felperes Gravier nevében L. Mission,

— Liège város nevében J. E. Derwal,

— a Belga állam és a Francia Közösség nevében B. Perrin és F. Herbert,

— a dán kormány nevében L. Mikaelson meghatalmazotti minőségben,

— a brit kormány nevében J. R. J. Braggins meghatalmazotti minőségben,

— az Európai Közösségek Bizottsága nevében C. Durand és M. G. Kremlis meghatalmazotti minőségben,
a főtanácsnok indítványának az 1985. január 16-i tárgyaláson történő meghallgatását követően,

ÍTÉLETET

Indoklás

1. Az 1983. december 23-i végzéssel, amely 1983. december 28-án érkezett a Bírósághoz, a liège-i Tribunal de première instance elnöke az EGK-Szerződés 177. cikke alapján előzetes döntéshozatal céljából két, az EGK-Szerződés 7. cikkének értelmezésére vonatkozó kérdést terjesztett elő.
2. Ezek a kérdések egy gyorsított eljárás keretében merültek fel, amelyben a liège-i Académie royale des beaux-arts egyik hallgatója, Françoise Gravier kisasszony kérte, hogy tiltsák meg Liège városnak, hogy tőle egy „minervalnak” nevezett hozzájárulás megfizetését követelje, amelyet a belga állampolgároknak nem kell megfizetniük. Liège város perbe hívta a belga államot, mint a tandíj beszedését előíró körlevél kibocsátóját és a Communauté Française-t, azt a regionális hatóságot, amelynek hatáskörébe a művészeti oktatás tartozik.
3. Az iratokból kiderül, hogy Belgiumban, az oktatási jogszabályok bizonyos rendelkezéseit módosító 1959. május 29-i törvény (Moniteur belge, 1959. június 19.) 12. cikke értelmében az alap- és középfokú oktatás ingyenes a közoktatásban és a támogatott intézményekben, és hogy a középfokú oktatást követő tanulmányokat biztosító vagy felsőfokú oktatási intézmények kizárólag mérsékelt összegű, a szociális szolgáltatásaik finanszírozására szolgáló beiratkozási díjat szedhetnek. Ugyanakkor a 12. cikktől eltérve a Nemzeti Oktatás költségvetését tartalmazó törvények az 1976/1977-es iskolai évtől kezdődően minden évben felhatalmazták a minisztert arra, hogy megállapítson „egy beiratkozási díjat azon külföldi diákok és hallgatók számára, akiknek a szülei nem állandó lakosok Belgiumban, és akik állami, vagy államilag támogatott iskolára felkészítő, alapfokú, speciális, középfokú, rövidebb vagy hosszabb felsőfokú, valamint közép és felsőfokú műszaki oktatásban vesznek részt”.
4. Egy ilyen rendelkezés – adott ügyben az 1983. évre szóló költségvetési törvény 15. cikke – alapján a nemzeti oktatási miniszter az 1983. június 30-i 83.24 G körlevélben (Moniteur belge, 1984. február 4.) elrendelt az „1983/1984-es évre, az előző évekhez hasonlóan egy beiratkozási díjat ... a belga állampolgársággal nem rendelkező diákok és hallgatók számára, akik egy államilag szervezett vagy támogatott nappali tagozatos művészeti oktatási intézménybe járnak”. E körlevél szerint a díj megfizetésének kötelezettsége alól mentesülnek, többek között, azok a hallgatók, akiknek az egyik szülője belga állampolgár, a luxembourgi állampolgárságú hallgatók, és azok a hallgatók, akiknek az édesapja vagy az édesanyja belgiumi lakóhellyel rendelkezik, ott főállású kereső tevékenységet folytat, vagy helyettesítő jövedelemben, nyugdíjban részesül, és ott adóköteles.
5. Az alapeljárásban résztvevő felperes, Gravier kisasszony francia állampolgár, akinek szülei Franciaországban laknak, 1982-ben jött Belgiumba azért, hogy képregényművészetet hallgasson a liège-i Académie royale des beaux-arts-on egy négyéves felsőfokú művészeti tanulmányi kurzus keretében. Az 1982/1983-as akadémiai évre kérte felmentését a felsőfokú művészeti tanulmányokat folytató külföldi hallgatók számára előírt 24 622 BFR összegű beiratkozási díj megfizetése alól. 1983. október 7-i levelében az Académie royale értesítette, hogy kérelmét

elutasították azzal az indokkal, hogy „minden külföldi hallgatónak tudnia kell, hogy a tanulmányok nem ingyenesek, és számíthatnia kell a tandíjfizetésre”.

6. Kérelmének elutasítása után Gravier kisasszonyt felszólították az 1982/1983-as és az 1983/1984-es tanévre vonatkozó tandíj megfizetésére. Mivel a kért összegek megfizetése nem történt meg a megszabott határidőn belül, az 1983/1984-es évre beiratkozását elutasították. Ennek következtében belgiumi tartózkodási engedélyét nem hosszabbították meg. Ilyen feltételek között fordult a liège-i Tribunal de première instance elnökéhez a díj megfizetése alóli felmentés, és a belgiumi tartózkodásához szükséges minden igazolás kibocsátása érdekében.
7. A bíróság elnöke előtti eljárás során a felperes vitatta a kérdéses tandíjat elrendelő miniszteri körlevelek érvényességét. Fenntartotta, hogy őt nem lehet egy olyan beiratkozási díj megfizetésére kötelezni, amelyet nem követelnek meg a belga állampolgároktól, mivel egyrészt egy ilyen kötelezettség a Szerződés 7. cikkével ellentétes állampolgárságon alapuló megkülönböztetésnek minősül, másrészt valamely tagállam állampolgára, aki tanulmányok folytatása céljából érkezett Belgiumba, mint szolgáltatások igénybevevője a Szerződés 59. cikke értelmében szabadon kell, hogy ezt megtehesse.
8. Liège város, az alapeljárásban résztvevő alperes, gondoskodott annak biztosításáról, hogy egy ideiglenes beiratkozási tanúsítványt állítsanak ki felperes számára, aki így rendezni tudta tartózkodását Belgiumban. Liège város az egyéb kérdéseket illetően azon a véleményen volt, hogy a perbehívott belga államra és Francia Közösségre tartozik a beiratkozási díj megfizetésére vonatkozó körlevelekkel szemben megfogalmazott kifogásokra magyarázatot adni.
9. Az alapeljárásban eljáró bíróság, miután elfogadta a kérelem sürgősségét, úgy ítélte meg, hogy a közösségi jog értelmezésére vonatkozó kérdés merült fel, és az eljárást fel kell függeszteni, amíg a Bíróság nyilatkozik a következő, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről:
  - „1) Megfelel-e a közösségi jognak az a megállapítás, hogy az Európai Közösség tagállamainak állampolgárai, akik egy másik tagállam területére utaznak abból a kizárólagos célból, hogy ott rendszeresen órákat látogassanak egy olyan intézményben, amely különösen szakképzési oktatást nyújt, ezen intézmény tekintetében az 1957. március 25-i Római Szerződés 7. cikkének alkalmazási körébe tartoznak?
  - 2) Igenlő válasz esetében, melyek azok a kritériumok, amelyek lehetővé teszik annak meghatározását, hogy a képregényművészet oktatása a Római Szerződés alkalmazási körébe tartozik-e?”
10. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés indokolása szerint, a nemzeti bíróság úgy ítélte meg, hogy az az érvelés, amely szerint, ha egy olyan intézménybe, mint a liège-i Académie royale des beaux-arts ingyenes a beiratkozás a belga állampolgárok számára, akkor más tagállamok állampolgárai számára is annak kell lennie, csak abban az esetben fenntartható, ha a Belgiumba kizárólag tanulmányok folytatása céljából érkezett felperes alappal hivatkozhat az EGK-Szerződés rendelkezéseire. Miután megállapította, hogy nincs egyértelmű válasz arra a kérdésre, hogy a hallgatókat

szolgáltatást igénybevevőknek kell-e tekinteni, az előzetes döntéshozatalra utaló végzés rámutat, hogy még az elutasító válaszból sem lehet arra következtetni, hogy az oktatásba való bejutás idegen a Szerződés alkalmazási körétől. A Bíróságnak a 152/82. sz. Forcheri ügyben 1983. július 13-án hozott ítéletéből (EBHT 1983., 2323. o.) következik, hogy bizonyos feltételek között más tagállamok állampolgárai szakképzésbe való bejutásának egy olyan beiratkozási díjtól történő függővé tétele, amelyet nem követelnek meg a saját állampolgároktól, a Szerződés alkalmazási körébe tartozhat.

11. Tekintettel az előterjesztett kérdések hátterére, először meg kell vizsgálni, hogy egy olyan tandíj bevezetése, mint amelyet az előzetes döntéshozatalra utaló végzés említ, a Szerződés 7. cikke értelmében „állampolgárságon alapuló megkülönböztetésnek” minősül-e.
12. A belga állam és a Francia Közösség úgy érvelt a Bíróság előtt, hogy Belgiumban az oktatás finanszírozásában történő részvétel elvárását a külföldi hallgatóktól a Belgiumban tanulmányokat folytató külföldi hallgatók, és a külföldön tartózkodó belga hallgatók száma közötti egyensúly 1976. óta fennálló hiánya magyarázza. Mivel ez az aránytalanság komoly költségvetési következményeket vont maga után a nemzeti oktatás területén, a belga kormánynak azt kellett kérnie az olyan hallgatóktól, akik más tagállamok állampolgárai, és akik általában nem fizetnek adót Belgiumban, hogy arányos mértékben vegyenek részt az oktatási költségekben. Egy ilyen hozzájárulás, amely távol áll attól, hogy megkülönböztető legyen, a külföldi hallgatókat a belga állampolgárokkal egyenlő helyzetbe hozza.
13. A Bizottság számszerű adatokat nyújtott be Bírósághoz, amelyekből kitűnik, hogy a hallgatóknak a Közösségen belüli mobilitása egy korlátozott hatókörű jelenség, de Belgium az a tagállam, amelyben azoknak a hallgatóknak a százalékos aránya, akik más tagállamok állampolgárai, a hallgatók teljes létszámához viszonyítva a legmagasabb. Az átadott információk azt is megmutatják, hogy Belgium az egyetlen olyan tagállam, amely a külföldi hallgatók számára beiratkozási díj fizetését írja elő, ugyanakkor Görögország viszonyossági okok miatt, egy hasonló hozzájárulást követel meg a görög egyetemre beiratkozott belga hallgatóktól. A Bizottság egyébként úgy véli, hogy a vitatott tandíj előírása eltérő bánásmódot hoz létre a belga állampolgárságú hallgatók, akár fizetnek a szüleik vagy ők maguk adót Belgiumban, akár nem, és más tagállamok állampolgárai között, amely eltérés a hallgatók állampolgárságán alapul.
14. E tekintetben észre kell venni, hogy a belga jogszabályok tartalmából és a tandíj előírása területén követett gyakorlatból, mint ahogy az a korábbiakból is kiderül, az következik, hogy a művészeti felsőfokú oktatás költségeit nem hárítják át a belga állampolgársággal rendelkező hallgatókra, míg a külföldi hallgatóknak viselniük kell e költségek egy részét. Következésképpen az egyenlőtlen bánásmód az állampolgárságon alapul, és ezt a megállapítást nem érinti azon egyszerű tény, hogy léteznek bizonyos kivételek a belga és külföldi hallgatók között tett különbség alól, olyan kivételek, amelyek alapja néha az állampolgárság, mint amilyen a luxembourgi hallgatók különleges helyzete, néha egyéb kritériumok, mint amilyen az ebben az országban adóköteles szülők belgiami lakóhelye.

15. Egy ilyen, az állampolgárságon alapuló egyenlőtlen bánásmódot a Szerződés 7. cikkével ellentétes megkülönböztetésnek kell tekinteni, amennyiben az a Szerződés alkalmazási területéhez tartozik.
16. A brit és a dán kormány aggodalmukat nyilvánították ki e kérdésre vonatkozóan. Úgy ítélik meg, hogy jelen ügy olyan elvi kérdéseket vet fel, amelyek jelentősége túllépi a belga bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések keretét. Miután vitatták azt az érvet, amely szerint, aki egy másik tagállamban tanulmányokat kíván folytatni szolgáltatást igénybevevőnek minősíthető, úgy érveltek, hogy a Szerződés 7. cikkével nem ellentétes, hogy egy tagállam saját állampolgárait kedvezőbben kezelje az oktatás területén, különösen ami az oktatásba való bejutást, a tanulmányi ösztöndíjakat és támogatásokat, a hallgatóknak nyújtott egyéb szociális jellegű könnyítéseket, valamint a hallgatóknak az oktatás költségeiben való részvételét illeti. E kérdésekben minden tagállamnak különleges felelőssége van saját állampolgáraival szemben.
17. A Bizottság viszont elsősorban úgy érvel, hogy a beiratkozási díj előírása azon hallgatók számára, akik más tagállamok állampolgárai, összeegyeztethetetlen a Szerződés 59. cikkével, amennyiben azt nem alkalmazzák a saját hallgatókra. Csak másodlagosan tartja fenn, hogy egy ilyen előírás a Szerződés 7. cikkével ellentétes állampolgárságon alapuló megkülönböztetés. A szakképzés költségeiben való részvételre valóban vonatkoznak a Szerződés 48, 52, 59. és 128. cikkeinek rendelkezései, és következésképpen az a Szerződés alkalmazási körébe tartozik.
18. E véleménykülönbségek miatt szükséges, hogy először meghatározzuk a felvetett probléma természetét. Először is az előterjesztett kérdések nem az oktatás szervezésére, vagy annak finanszírozására vonatkoznak, hanem arra a tényre, hogy kizárólag a külföldi hallgatók oktatásba való bejutására vonatkozóan egy pénzügyi küszöböt állítottak fel. Másrészt, egy jól meghatározott, az első kérdésben „szakképzésnek”, a második kérdésben „képregénművészeti oktatásnak” minősített oktatási formáról van szó.
19. E tekintetben először is meg kell állapítani, hogy míg az oktatás szervezése és az oktatáspolitiká, nem képezik részét azoknak a területeknek, amelyeket a Szerződés a közösségi intézmények hatáskörébe utal, az oktatási és szakmai képzési kurzusokba való bejutás és az azokon való részvétel, különösen, ha szakképzésről van szó, nem idegenek a közösségi jogtól.
20. Így a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68 tanácsi rendelet 7. cikke (HL L 257., 2. o.) előírja, hogy az a munkavállaló, aki valamely tagállam állampolgára és egy másik tagállamban folytatja tevékenységét, ott a hazai munkavállalókat megillető jog alapján és azonos feltételek szerint részesül a szakiskolai képzésben és az átképzésben. Ugyanezen rendelet 12. cikke a saját állampolgárokkal azonos feltételek mellett biztosítja valamely tagállam egy másik tagállamban foglalkoztatott állampolgárainak gyermekei számára az általános oktatási intézménybe, szakmunkás- és egyéb szakképzésbe való bejutást.
21. Különösen a szakképzésre vonatkozóan a Szerződés 128. cikke előírja, hogy a Tanács megállapítja a közös szakképzési politika megvalósításának általános elveit, amely hozzájárulhat mind a nemzeti gazdaságok, mind a közös piac harmonikus

fejlődéséhez. Az ezen általános elvek megállapítására vonatkozó, 1963. április 2-i 63/266 tanácsi határozat (HL 1963., 1338. o.) tartalmazza az első elvet, amelynek értelmében „az általános elvek által lehetővé kell tenni, hogy mindenki megfelelő képzésben részesüljön, kellően figyelembe véve a hivatás, a képzési- és a munkahely megválasztásának szabadságát.

22. A Közösség intézményei által a szakképzésbe való bejutás, és annak a Közösség egészén belüli javítása kérdéseinek szentelt különleges figyelem ezen kívül következik az „általános iránymutatásokból”, amelyet a Tanács 1971-ben hozott létre a szakképzéssel kapcsolatos közösségi cselekvési program kidolgozásához (HL C 81., 5. o.), a Tanács és a Tanács keretében üléselő oktatói miniszterek 1976. december 13-i, a fiatalok szakmai tevékenységre való felkészítésének javítása és az oktatásból az munka világába való áttérésük megkönnyítése céljából meghozandó intézkedésekről szóló állásfoglalásából (HL C 308., 1. o.), valamint az Európai Közösségben az 1980-as évekre alkalmazott szakképzési politikákról szóló, 1983. július 11-i tanácsi állásfoglalásból (HL C 193., 2. o.).
23. A Szerződés 128. cikkében említett közös szakképzési politika fokozatosan jön létre. Ez egyébként elengedhetetlen elemét képezi a Közösség tevékenységeinek, amelyek célkitűzései magukban foglalják, többek között, a személyek szabad mozgását, a munkaerő mobilitását és a munkavállalók életszínvonalának javítását.
24. Különösen a szakképzésbe való bejutás segítheti elő a személyek Közösségen belüli szabad mozgását, lehetővé téve valamely képzettség megszerzését abban a tagállamban, ahol a szakmai tevékenységüket gyakorolni kívánják, és biztosítva az alkalmat, hogy tökéletesítsék szakképzettségüket és fejlesszék különleges képességüket abban a tagállamban, amelynek szakoktatása magában foglalja a megfelelő specializációt.
25. Fentiekből következik, hogy a szakképzésbe való bejutás feltételei a Szerződés alkalmazási körébe tartoznak.
26. Következésképpen az első kérdésre adandó válasz az, hogy az olyan hallgatók számára, akik más tagállamok állampolgárai a szakoktatásba való bejutás feltételeként egy hozzájárulás, beiratkozási díj vagy úgynevezett „minerval” előírása, míg ugyanilyen terhet nem írnak elő a saját hallgatók számára, a Szerződés 7. cikkével ellentétes állampolgárságon alapuló megkülönböztetésnek minősül.
27. Második kérdésével a nemzeti bíróság azt kívánja még megtudni, hogy melyek azok a kritériumok, amelyek lehetővé teszik annak meghatározását, hogy a képregényművészeti oktatás a szakoktatásba tartozik-e.
28. A fent említett 63/266 határozat értelmében a közös szakképzési politika megvalósításának általános elvei „minden olyan fiatal és felnőtt képzésére vonatkoznak, akik szakmai tevékenységükben középvezetői állásra esélyesek, vagy már ilyen beosztásban dolgoznak”. Egy ilyen közösségi politikának „mindenki számára lehetővé kell tennie, hogy megszerezze azt a műszaki tudást és szakértelmet, amely egy adott foglalkozás végzéséhez szükséges, valamint hogy elérje a képzés lehető legmagasabb szintjét, és közben különösen elő kell segíteni a fiatalok szellemi és lelki épülését, állampolgári nevelését és fizikai fejlődését”.

29. A Tanács által 1971-ben elfogadott - fent említett - általános iránymutatások értelmében a szakképzés célkitűzése „a lakosság egészének megfelelő oktatási, továbbképzési, valamint általános és szakmai jellegű állandó képzési lehetőségekkel való ellátása,„ kell legyen „lehetővé téve, hogy mindenki fejleszthesse személyiségét, és egy olyan gazdaságban érhesse el szakmai előmenetelt, amelynek szükségletei állandó fejlődésben vannak”.
30. E szövegekből következik, hogy minden olyan oktatási forma, amely egy szakmához, mesterséghez, vagy egy meghatározott álláshoz szükséges képesítés megszerzésére készít fel, vagy amely az ilyen szakmák, mesterségek vagy állások gyakorlásához szükséges különleges képességet biztosítja a szakképzésbe tartozik, bármi is legyen a diákok vagy hallgatók életkora és képzési szintje, akkor is, ha az oktatási program magában foglalja az általános oktatás egy részét.
31. Következésképpen a második kérdésre adandó válasz az, hogy a szakképzés fogalma magában foglalja egy művészeti felsőoktatási intézmény által biztosított képregényművészet oktatását is, amennyiben ez az oktatás felkészíti a hallgatót egy szakmához, mesterséghez vagy egy meghatározott álláshoz szükséges képesítés megszerzésére, vagy egy ilyen szakma, mesterség, vagy állás gyakorlásához szükséges különleges képességet biztosítja számára.

A költségekről

32. A Bíróság felé észrevétellel élő brit és dán kormány, valamint a Bizottság részéről felmerült költségeket nem kell megtéríteni. Mivel ez az eljárás az alapeljárásban résztvevő felek számára a nemzeti bíróság előtt függőben lévő ügy egy szakaszát képezi, ez utóbbi bíróság dönt a költségek viseléséről.

A fenti indokok alapján,

A BÍRÓSÁG

a liège-i Tribunal de première instance elnökének 1983. december 23-i végzésével hozzá intézett kérdéseire válaszolva a következőképpen határozott:

- 1) Az olyan hallgatók számára, akik más tagállamok állampolgárai a szakoktatásba való bejutás feltételeként egy hozzájárulás, beiratkozási díj vagy minerval előírása, míg ugyanilyen terhet nem írnak elő a saját hallgatók számára, a Szerződés 7. cikkével ellentétes állampolgárságon alapuló megkülönböztetésnek minősül.**
- 2) A szakképzés fogalma magában foglalja egy művészeti felsőoktatási intézmény által biztosított képregényművészet oktatását is, amennyiben ez az oktatás felkészíti a hallgatót egy szakmában, egy mesterségben vagy egy meghatározott állásban történő képesítés megszerzésére, vagy egy ilyen szakma, mesterség, vagy állás gyakorlásához szükséges különleges képességet biztosítja számára.**

Mackenzie
Stuart

Bosco

Due

Kakouris

Koopmans

Everling

Bahlmann

Galmot

Joliet

Kihirdetve Luxembourgban, az 1985. február 13-i nyilvános ülésen.

hivatalvezető
P. Heim

elnök
A. J. Mackenzie Stuart

joganyag száma: 61983J0293					
Angol	Magyar	Francia	Német	Szerepel a glosszárium-ban	Megjegyzés
equal treatment	egyenlő bánásmód	égalité de traitement	Gleichbehandlung	X	
vocational training	szakképzés	formation professionnelle	berufliche Bildung; berufliche Ausbildung	X	
vocational education	szakoktatás	enseignement professionnel	Berufsbildung	X	
		art des bandes dessinées			képregény-művészet
		enseignement technique du 2e et 3e degré			közép- és felsőfokú műszaki oktatás
vocational schools and retraining centres		écoles professionnelles et des centres de réadaptation ou de rééducation		X	Szakiskolai képzés és átképzés
general guidelines	általános iránymutatók	orientation générale	allgemeine Leitlinien	X	